

Suomen Metsästäjäliitto - Finlands Jägarförbund r.y.
Kinturinkuja 4, PL 91
11101 Riihimäki

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@mmm.fi

Lausuntopyyntö VN/21767/2023-MMM-1

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain, metsästyslain 89 §:n ja kalastuslain 108 §:n muuttamisesta

Suomen Metsästäjäliitto kiittää lausuntopyyntöä ja lausuu seuraavaa.

1.

Ensisijaisesti Metsästäjäliitto esittää, että esitettyjen lakimuutosten asemesta metsästystä tulee valvoa erätarkastajien sijaan eräpoliisit poliisivaltuuksin. Erätarkastajia on 13 henkilöä, joita säätelee oma laki ja joille esityksessä oltaisiin antamassa poliisista poikkeavia pakkokeino-oikeuksia. Nykyisillä erätarkastajilla on jo poliisin koulutus ja erävalvontaan liittyvä erityisosaaminen, kuten ase- ja metsästyslain tuntemus. Heidät tulee palkata eräpoliiseiksi ja määrää mahdollisesti lisätä. Valtion maiden ja erätoiminnan valvontaan tulisi varata sopiva määrä eräpoliiseja. Tähän tulee varata erillinen määräraha, jotta eräpoliisit myös toimisivat alalla, eikä heitä siirrettäisi muuhun poliisityöhön. Erityiskoulutus erätoimintaan on tarpeellinen siinä, missä moottoripyöräpoliisille moottoripyöräkoulutus.

Esitystä tukee se, että virallinen lainvalvonta kuuluu viranomaistehtävänä poliisille. Se, että valtion yrityksellä on oma lakia valvova virkamiesryhmä poliisioikeuksin tai jopa sen ylittävästi, on lähtökohtaisesti arveluttavaa.

2.

Toissijaisesti Metsästäjäliitto esittää lakiluonnosta uudelleen valmisteltavaksi ja että valmistelussa käytetään useita asiantuntijoita.

3.

Edeltävien lisäksi itse lausuntopyyntöä Metsästäjäliitto lausuu seuraavaa:

Metsästäjäliitto pitää metsästysrikosten ehkäisyä erittäin tärkeänä ja katsoo, että jokaisen metsästäjän tulee noudattaa lakeja ja määräyksiä. Samassa yhteydessä liitto muistuttaa, että metsästäjät ampuma-aseen haltijoina ja harrastuksensa vuoksi metsästys- ja aselainsäädäntöön perehtyneinä ovat rehellisiä ja lakia noudattavia kansalaisia. Metsästäjiä on yli 300 000, joista äärimmäisen harva koko elämänsä aikana syyllistyy minkäänlaiseen metsästys- tai minkään muunkaan lainsäädännön rikkomiseen.

Riistarikollisuuden laajuudesta

Perusteluteksteissä esitetään tosiasioihin ja tutkimuksiin perustumatonta asenteellista tekstiä, joka on metsästäjiä loukkaavaa. Väite perusteitta heikentää kuvaa metsästäjistä valtaosin lainkuuliaisina kansalaisina.

Lakiesityksessä metsästäjät esitetään todennäköisenä rikokseen syyllistyjänä ja siinä tarkastellaan muutosesitysten tarvetta subjektiivisella näkemyksellä rikosten laajuudesta. Metsästäjäliitto ei epäile, etteikö esityksen keinot helpottaisi erätarkastajan ja muiden viranomaisten tehtävien hoitamista. Liitto kuitenkin katsoo, että esitysten vaikutuksia tulee arvioida myös lakia noudattavan metsästäjäkunnan kannalta.

4.2.1 Vaikutukset perusoikeuksiin

Hallituksen esitysluonnoksen perusoikeustarkastelussa asioiden tärkeysjärjestys on päälaellaan. Hallituksen esityksestä saa kuvan, että se nojaa ideologisiin näkemyksiin eikä objektiiviseen perusoikeuksien keskinäiseen punnintaan. Metsästäjän henkilökohtainen vapaus, koskemattomuus, itsemääräämisoikeus, yksityisyys, kunnia ja kotirauha mainitaan esitysluonnoksessa ikään kuin sivuseikkana ympäristöä koskevan perusoikeussäännöksen rinnalla.

Kuvaus piilorikollisuuden jäävuoren huipusta on hyvin subjektiivinen (s. 7), sillä rikollisuus metsästäjien keskuudessa on ylipäätään muuta väestöä vähäisempää johtuen tiukasta aseisiin liittyvästä seulasta, joka karsii rikoksista tuomittuja. Lisäksi rehellisten metsästäjien tekemä ilmiantoherkkyys on lopulta merkittävää, joka on lähes kaikkien vakavien metsästysrikosten paljastumisen taustana. On totta, että vähäisten lainvalvontaresurssien vuoksi kiinnijäämisriski suoraan valvontaa harjoittavalle viranomaiselle on pieni. Kuitenkin ilmiantojen johdosta kiinnijääminen on todennäköistä ja tämä huomioiden voidaan olettaa, että piilorikollisuutta ei ole merkittäviä määriä.

Metsästykseen ja aseisiin liittyvä lainsäädäntö on hyvin moninaista ja viime vuosikymmenen aikana sääntely on vain lisääntynyt. Vähäisistä lainrikkomisistakin suurin osa on rikkeitä, jotka ovat luonteeltaan suhteellisen harmittomia, kuten että autolla kuljetettavan aseiden suojuksen vetoketju on jäänyt vetämättä loppuun asti kiinni. Poliisin ja rajavartioston selvittämistä metsästystä koskevista asioista 74 % on tilastokeskuksen mukaan ollut vuosina 2006-2022 tällaisia vähäisiä asioita.

Metsästäjä kohtaa metsästyspäivän aikana lukuisia tilanteita, joissa hän voi tarkoittamattaan ja vailla mitään vahingon- tai hyödynsaamispyrkimystä joutua tilanteeseen, jossa on epähuomiossa mahdollisuus syyllistyä rikkeeseen. Jopa törkeä metsästysrikosepäily voi syntyä, jos metsästäjä on karhupassissa jonkun tekemän ruokintapisteen lähellä, josta metsästäjä ei ole tietoinen. Kaikesta monimutkaisesta ja paikoin määrittelemättömyyden vuoksi kohtuuttomastakin sääntelystä huolimatta metsästäjät osaavat säädöksiä erinomaisen hyvin noudattaa.

Vaikka lain sakon ja rikesakon määräämisestä (2010/754) mukaisesti käsiteltyjen asioiden lukumäärät otettaisiin huomioon, vuotuiset tapausmäärät liikkuvat jossakin sadan tapauksen paikkeilla, mikä sekkin on vähäinen määrä metsästäjämäärään nähden suhteutettuna. Luonnonvarakeskuksen mukaan vuonna 2022 riistanhoitomaksun suoritti noin 306 000 metsästäjää, joista 195 000 kävi metsällä. Pienriistajahdissa kävi 160 000 metsästäjää, joille aktiivisia metsästyspäiviä pienriistajahdissa kertyi lähes 2,5 miljoonaa. Hirvieläinjahdissa käyneiden metsästäjien määrä oli noin 116 000. Metsästyspäiviä hirvieläinjahdissa heille kertyi runsaat 1,7 miljoonaa.

Tilastokeskuksen tuomiotilastojen mukaan vuosina 2017-2021 oikeudessa langetettujen rangaistusten lukumäärän mediaani metsästysrikoksista, törkeistä metsästysrikoksista, metsästysrikkomuksista ja metsästyslain säännösten rikkomisista on ollut vuosittain 34, mikä on 300 000 metsästäjään suhteutettuna varsin pieni luku (LIITE 1). Metsästyskieltoon määrääminen viittaa tekijän erityiseen piittaamattomuuteen. Mainituissa tapauksissa metsästyskieltoon määrättyjen mediaani on ollut vuosittain 21 ja trendi on ollut laskeva (LIITE 2).

Samoin Jussi Laitisen opinnäytetyö - Poliisin tietoon tulleiden metsästysrikosten kehitys Suomessa vuosina 2011-2020, toteaa, että ”poliisin tietoon tulleet metsästysrikokset ovat vähentyneet sekä absoluuttisesti, että suhteutettuna metsästäjämääriin”.

Vaihtoehtoinen vaikuttaminen

Erätarkastajien oikeuksien ulottaminen oikeusvaltiokäsityksen ylittävästi ei vaikuta suhteellisesti. Esitys näyttää pyrkivän korvaamaan puuttuvan henkilöresurssin ylitsevuotavalla lainvalvontaoikeudella ja pelotteella, joka ylittäisi jopa nykyiset poliisin oikeudet.

Metsästäjäliitto esittää vaihtoehdoksi erätarkastajien tai muiden eräilyä maastossa valvovien määrän lisäämistä. Lisäksi metsästyslainsäädännön selkeyttäminen vähentäisi epäilyksiä, sillä mitä monipolisempi säädäntö on, sitä enemmän valvottavaa siihen liittyy. Esimerkiksi karhunmetsästyksen sääntelyn tulisi olla siten selkeää ja määriteltyä, ettei metsästäjä vahingossa voisi joutua törkeästä rikoksesta epäilyksi tai että metsästäjä ei tiedä, milloin tarkalleen ottaen hän mahdollisesti syyllistyy rikokseen vaikkapa ruokalähteen etäisyyden suhteen karhujahdissa. Ylipäättään suurpetojen kohdalla törkeän muodon kriteeristö tulee järkiperaistää tarkoituksenmukaisesti tahalliseen rikoksentekoon, eikä jokaista luvallisen metsästyksen yhteydessä tapahtunutta vahinkoa tai virhettä pidettäisi törkeänä rikoksena. Eihän esimerkiksi edes ihmisen terveyden tai huumausaineisiin kohdistunutta tekoa pidetä suoraan törkeänä.

Jos henkilö voi tahattomasti syyllistyä lainvastaiseen tekoon, ei sellaisen kitkemiseen riitä mitään määrä valvontaa ja keinoja. Samoin lyijyhaulikiellon osalta tulisi olla voimassa yksi sääntely. Koska alueellinen lyijyrajoitus on nyt uuden EU -sääntelyn mukaista, tulisi lajikohtaisesta rajoituksesta luopua. Toisaalta ampuma-aselaki ja metsästyslaki taas eivät mainitse mitään alkoholin käytöstä. Metsästäjäliitto suosittelee nollatoleranssia yleisesti metsästyksessä, mutta mittaustarkkuuden, autoiluun liittyvän yleisesti tunnetun rajan ja juridisen tarkastelurajan vuoksi liitto esittää 0,5 promillea, jotta olisi selkeä raja, jota noudattaa.

Taustaselvitysten puutteellisuudesta

Lakiesityksen taustaselvityksissä on selkeitä puutteita. Tausta-aineistossa ei ole tietoa, millainen menettely esimerkiksi muissa Pohjoismaissa on.

Liiton saamien tietojen mukaan Norjassa ja Ruotsissa metsästystä valvovilla viranomaisilla tai poliisilla ei ole oikeutta tutkia autoa tai reppua ilman perusteltua epäilystä. Poliisin lisäksi muulla metsästystä valvovalla viranomaisella on oikeus suorittaa tehtävää kaikilla alueilla, mutta poliisiin nähden rajoitetuin oikeuksin. Tällaisella metsästyksen valvontaa suorittavalla viranomaisella ei ole esimerkiksi sakotusoikeutta, vaan tarvittaessa sakon antaa poliisi tai tuomiolaitos.

Tanskassa metsästystä valvoo poliisioikeuksin vain poliisi, jolla tulee olla varteenotettava perusteltu epäily tutkiakseen henkilön autoa tai reppua. Tanskassa muulla metsästyksenvalvojalla, kuin poliisilla, on ollut aiemmin poliisioikeuksia, mutta tällaisesta on luovuttu ja poliisioikeudet on keskitetty vain poliisille. Poliisin ohella metsästystä valvoo ilman poliisioikeuksia olevia valvoja.

Samoin vertailua aseluvanhaltijoiden tai metsästäjien ja muiden kansalaisten rikokseen syyllistymisriskistä ei ole vertailua, jotta voitaisiin edes arvioida, kuinka suuresta asiasta on lopulta kyse. Ylipäätään tästä ei ole julkaistu käytännössä mitään tietoa.

Pykäläkohtaiset kommentit

Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain muuttamisesta

2 §:n muutos on tekninen viittaus kaupallisen kalastuksen valvonnasta, jota erätarkasta ei suoriteta. Muutos on perusteltu.

4 a § on uusi, erätarkastajan käskyvaltaan liittyvä määräys. Metsästäjäliitto pitää käskyjen ja kieltojen antamista tarpeellisena ja oikeasuhtaisena tehtävien hoidolle.

6 §:ssä uutta on oikeus pysäyttää kulkuneuvo. Metsästäjäliitto pitää kulkuneuvon pysäyttämistä tarpeellisena ja oikeasuhtaisena tehtävien hoidolle.

9 §:ssä uutta on oikeus ottaa haltuun esine tai asiakirja. *”Erätarkastaja saa henkilön kiinniottamisen yhteydessä ottaa haltuunsa esineen tai asiakirjan pakkokeinoin (806/2011) 7 luvussa tarkoitettua takavarikointia tai asiakirjan jäljentämistä tai 8 luvussa tarkoitettua laite-etsintää varten, jos asia ei siedä viivytystä”*

Metsästäjäliitto pitää esineen tai asiakirjan haltuun ottamista henkilön kiinniottamisen yhteydessä tarpeellisena ja oikeasuhtaisena tehtävien hoidolle olettaen, että kiinniottaminen on perusteltua perustellun epäilyn vuoksi.

11 §:ssä loivennetaan syytä erätarkastajan oikeuksiin liikkua toisen vesi- ja maa-alueella. Metsästäjäliitto pitää lisääntyneitä mahdollisuuksia metsästystä, kalastusta, luonnonsuojelua, tai luonnonvaraisten eläinten kohtelua koskevien säännösten noudattamisen valvomiseksi perusteltuna ja tarpeellisena.

Liitto kuitenkin esittää, että yksityismailla moottorikäyttöisellä kulkuneuvolla venettä lukuun ottamatta kulkemisesta tulee ilmoittaa etukäteen maanomistajalle sen varmistamiseksi, että seurasiko kulkemisesta aiheutuneet jäljet laillisesta vai luvattomasta kulkemisestä. Pidemmän ajan mahdollisuudesta, eli luvasta ajaa tietyllä yksityismaalla ilman eri ilmoitusta tulee sopia maanomistajan kanssa.

Koska toisen maalla ei saa ilman lupaa liikkua moottorikäyttöisellä kulkuneuvolla, kokee maanomistaja määräysoikeuttaan loukatun luvattomassa tai ilmoittamattomassa liikkumisessa. Liikkumisesta saattaa aiheutua myös lieviä vahinkoja. Epäily luvattomasta moottorikäyttöisellä ajoneuvolla liikkumisesta ja mahdollisten vahinkojen aiheutumisesta kohdistuvat helposti siviileihin ja on omiaan lisäämään yleistä epäluuloa, epäluottamusta ja eripuraa paikkakunnalla.

12 §:n muutos on tekninen viittauspäivitys eläinten hyvinvointilakiin. Muutos on perusteltu.

13 §:ään lisätty uusi momentti oikeuttaa erätarkastajan kieltää henkilön pääsy tietylle alueelle, kohteen lähelle tai siirtää esinettä.

Metsästäjäliitto pitää kielto-oikeutta tarpeellisena ja oikeasuhtaisena tehtävien hoidolle todisteiden säilyttämiseksi ja esitutkinnan turvaamiseksi.

19 a § on uusi ja siinä määrätään sakkotuomiosta erätarkastajan 1) käskyjen noudattamattomuudesta, 2) henkilötietojen antamattomuudesta, 3) kulkuneuvon pysäyttämättömyydestä sekä 4) aiheuttomasta hälyttämisestä ja väärin tietojen antamisesta.

Metsästäjäliitto pitää sakon antamista poliisiviranomaisen tehtävänä, joten erätarkastajalle ei tule antaa sakotusoikeutta. Jos sakkorangaistus nähdään tarpeelliseksi, sen antaa poliisi, kuten tähänkin asti on toimittu.

Laki metsästyslain 89 §:n muuttamisesta

89 § on uusi ja se lisää tarkastusoikeuden valvontaviranomaiselle myös tilanteisiin, joissa ei epäillä rikosta.

Edes poliisilla ei ole ollut oikeutta tarkastaa henkilön kulkuneuvoa ja tavaroita, kuten reppua taikka kuljetus- tai varastotiloja ilman perusteltua epäilyä. Yleisellä tasolla perusoikeuksiin puuttuminen edellyttää aina perusteita, joita punnittaessa perusteet osoittautuvat riittävän painaviksi syrjäyttämään perusoikeussuojan. Henkilöntarkastus ilman rikosepäilyä rikkoo perustuslain (1999/731) 7 §:ssä suojattua henkilökohtaista vapautta ja koskemattomuutta ja siten myös itsemääräämisoikeutta.

Maa- ja metsätalousministeriö ei ole riittävästi kiinnittänyt huomiota siihen, että henkilöntarkastukset ja paikanetsinnät rinnastuvat pakkokeinoihin, joiden käytölle on oltava perusteltu syy. Käytännössä on oltava syy epäillä, että on tapahtunut rikos ja on oletettavaa, että etsinnässä voidaan löytää tutkittavana olevaan rikokseen liittyviä esineitä tai asioita.

Metsästäjäliitto ei pidä esitystä oikeasuhtaisena tai edes muuhun lainsäädäntöön liittyen mahdollisena. Mitään muuta ihmisryhmää kohtaan ei vastaavaa, ilman epäilyä tapahtuvaa etsimisoikeutta ole. Esitys loukkaa ennen kaikkea metsästäjien, mutta myös muiden maastossa virkistystä hakevien oikeutta. Esityksen luonne korostuu, jos sitä verrataan varjellumpiin ryhmiin siten, että tarkastusta suoritettaisiin ilman epäilyä vaikkapa etnisen taustan omaavien ihmisten omaisuuteen. Tällainen ei kuulu länsimäiseen demokratiaan ja oikeusvaltioperiaatteisiin.

Metsästäjäliitto esittää, että erätarkastajan tarkastusoikeus sidotaan perusteltuun syyhyn epäillä rikosta.

Laki kalastuslain 108 §:n muuttamisesta

108 §:ään on lisätty tarkastusoikeus kulkuneuvoon ja tavaroihin. Metsästäjäliitto ei pidä lisäystä oikeasuhtaisena ja katsoo lisäykseen pätevän saman, kuin edellä Metsästyslain 89 §:n muutoksesta on lausuttu.

LIITTEET

Liite 1) Annettujen rangaistusten lukumäärä oikeuksissa vuosina 2017-2021

Rangaistukset käräjäoikeuksittain ja rikoksittain (käräjäoikeudet ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena) muuttujina
Vuosi, Tuomioistuin, Tuomion päärikos, Tuomiotiedot ja Tiedot

					Rangaistusten (tapausten) lukumäärä
2017	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	Oikeudessa tuomitut (lkm)		15
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	Oikeudessa tuomitut (lkm)		4
		Metsästysrikkomus (615/1993)	Oikeudessa tuomitut (lkm)		12
		Metsästyslain säännösten rikkominen (615/1993)	Oikeudessa tuomitut (lkm)		6
					37
2018	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	Oikeudessa tuomitut (lkm)		8
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	Oikeudessa tuomitut (lkm)		1
		Metsästysrikkomus (615/1993)	Oikeudessa tuomitut (lkm)		9
		Metsästyslain säännösten rikkominen (615/1993)	Oikeudessa tuomitut (lkm)		10
					28
2019	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	Oikeudessa tuomitut (lkm)		35
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	Oikeudessa tuomitut (lkm)		4
		Metsästysrikkomus (615/1993)	Oikeudessa tuomitut (lkm)		9
		Metsästyslain säännösten rikkominen (615/1993)	Oikeudessa tuomitut (lkm)		7
					55
2020	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	Oikeudessa tuomitut (lkm)		10
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	Oikeudessa tuomitut (lkm)		-
		Metsästysrikkomus (615/1993)	Oikeudessa tuomitut (lkm)		14
		Metsästyslain säännösten rikkominen (615/1993)	Oikeudessa tuomitut (lkm)		8
					32
2021	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	Oikeudessa tuomitut (lkm)		21
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	Oikeudessa tuomitut (lkm)		0
		Metsästysrikkomus (615/1993)	Oikeudessa tuomitut (lkm)		7
		Metsästyslain säännösten rikkominen (615/1993)	Oikeudessa tuomitut (lkm)		6
					34
		Keskiarvo			37,2
		Mediaani			34

Liite 2) Annettujen metsästyskieltojen määrä oikeuksissa vuosina 2017-2021

Metsästyskieltoon määrättyt ja kiellon kesto sukupuolen, iän, rangaistuksen ja alueen mukaan muuttujina Vuosi, Sukupuoli, Tuomion päärikos ja Tiedot

		Kieltojen lukumäärä	
2009	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	23
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	- 23
2010	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	25
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	- 25
2011	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	21
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	- 21
2012	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	21
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	- 21
2013	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	20
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	8 28
2014	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	17
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	7 24
2015	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	10
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	- 10
2016	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	8
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	4 12
2017	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	6
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	3 9
2018	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	5
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	1 6
2019	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	24
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	4 28
2020	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	4
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	- 4
2021	Yhteensä	48a:1§ Metsästysrikos	8
		48a:1a§ Törkeä metsästysrikos	- 8
		Keskiarvo	16,84615
		Mediaani	21

Riihimäellä 8.9.2023

SUOMEN METSÄSTÄJÄLIITTO – FINLANDS JÄGARFÖRBUND R.Y.

Jaakko Silpola
Toiminnanjohtaja

Teemu Simenius
Järjestöpäällikkö